

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Кафедра археології та етнології України

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
проф. Хмарський В. М.
“ _____ ” _____ 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УКРАЇНЦІ ПОРУБІЖЖЯ ЛІСОСТЕПУ І СТЕПУ»

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (докторський)

Спеціальність 032 Історія та археологія
(код і назва спеціальності)

Інститут/факультет історичний
(назва інституту, факультету)

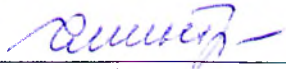
2017 – 2019

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Українці Порубіжжя Лісостепу і Степу».

Розробник: Кушнір В.Г., доктор історичних наук, доцент, декан історичного факультету, професор кафедри археології та етнології України

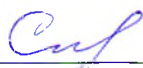
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри археології та етнології України

Протокол № 11 від "21" 06 2017 р.

Завідувач кафедри (Сминтина О.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) історичного факультету

Протокол № 11 від "26" 06 2017 р.

Голова НМК (Синявська О.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри археології та етнології України

Протокол № 1 від "3" 09 2018 р.

Завідувач кафедри (Сминтина О.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри археології та етнології України

Протокол № 1 від "03" 09 2019 р.

Завідувач кафедри (Сминтина О.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>032 Історія та археологія</u> (код і назва) Спеціалізація (і): <hr/> (назва) Рівень вищої освіти: <u>Третій (докторський)</u>	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
		1-й	–
		Семестр	
		2-й	–
		Лекції	
		8 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		—	— год.
		Лабораторні	
		— год.	— год.
		Самостійна робота	
		82 год.	год.
Форма підсумкового контролю: залік			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Українці порубіжжя Степу і Лісостепу» відноситься до категорії дисциплін «за вибором» для студентів третього освітньо-наукового рівня підготовки за освітньою програмою спеціальності 032 «Історія та археологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки». Викладається у другому семестрі першого року навчання аспірантів. В програмі передбачено 3 кредити ECTS, що становить 90 академічних годин, з яких 8 год. відведено на аудиторну роботу студентів (у формі лекцій) та 82 год. – на самостійну роботу студентів. Програма складається з 2 змістових модулів, форма підсумкового контролю знань студентів – залік.

Предметом курсу «Українці порубіжжя Степу і Лісостепу» є міжетнічні (українсько-молдовські) і міжкультурні (українсько-молдовські-польські інші) процеси, традиційно-побутова культура українців у визначених територіально-географічних межах. Мета «Українці порубіжжя Степу і Лісостепу»: **Метою** викладання навчальної дисципліни «Українці порубіжжя Степу і Лісостепу» є формування у студентів уявлень про порубіжжя Степу і Лісостепу як особливої зони міжетнічних та міжкультурних процесів та їх відображення в традиційно-побутової культури українців, оволодіння компетентностями практичного впровадження знань і навичок в програми популяризації, збереження охорони культурної спадщини.

Завдання курсу: вивчення джерел та історіографії за темою; ознайомлення з теоретико-методологічними проблемами дослідження Порубіжжя; оволодіння сучасними методами дослідження культури населення регіону як соціокультурного феномену; з'ясування особливостей історії заселення етнічного складу населення, специфіки традиційно-побутової культури українців Порубіжжя; формування базових навичок та елементів загальних, фахових загальних, спеціальних фахових компетентностей: **загальних (ЗК):** КМО.02 – креативність, здатність до системного мислення; КМО.03 - здатність до толерантних комунікаційних взаємодій; КС.01 – спроможність виконання наукових досліджень з застосуванням сучасних теоретичних та методологічних основ, уміння документального оформлення результатів досліджень; КС.05 - здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події і явища; **фахових загальних (КФЗ):** КФЗ.01 – фахові знання про сучасні методи та спеціальні методики історичного дослідження; КФЗ.03 – здатність проводити наукову оцінку інформації, отриману з історичних джерел та наукової літератури зі спеціальності; КФЗ.04 – вміння представити результати наукових досліджень в друкованій формі, провести їх презентацію; **спеціальних фахових (КФС):** КФС.07 - володіння прийомами й методами відкриття, опрацювання та критики археологічних та етнологічних джерел; КФС.08 - володіння знаннями про регіональні та хронологічні особливості матеріальної культури, побуту та господарства населення Півдня України; КФС.09 - володіти

знаннями про динаміку етнічного складу населення Півдня України та особливості міжкультурної комунікації в регіоні; КФС.10 - здатність оцінити стан матеріальної й нематеріальної культурної спадщини Півдня України та вжити необхідні заходи щодо її збереження; КФС.11 - володіння знаннями про особливості розвитку соціонормативної та духовної культури населення Півдня України; КФС.12 - здатність використовувати фахові знання для вирішення актуальних проблем археології, етнології та охорони культурної спадщини.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає: **Знати:** історію заселення, формування і динаміку етнічного складу населення українсько-молдовської зони порубіжжя Степу і Лісостепу, особливості господарсько-побутової і соціокультурної адаптації, розуміти механізми комунікації носіїв різних культур, відображення в традиційній культурі. **Вміти:** використовувати методи та методології організації наукових досліджень, володіти понятійним науковим апаратом; аналізувати сучасні тенденції в розвитку етнології, здійснювати реконструкції моделей міжкультурних взаємин, виокремлювати в предметах матеріальної і духовної культури українців іншокультурні елементи регіональну специфіку етнокультури українців Порубіжжя Степу і Лісостепу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Природно-географічні, історичні умови заселення та формування етнічного складу населення Порубіжжя.

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання спецкурсу. Джерела та історіографія теми.

Тема 2. Пограниччя як соціокультурний феномен. Теоретичний аспект. Концепції пограниччя в територіальному, соціальному та культурному вимірах.

Тема 3. «Пограниччя», «Порубіжжя», «Рубіж», «Фронтир», «Прикордоння», «Межа», «Околиця»: проблема дефініцій і змістового наповнення. Дефініції і семантика термінів.

Тема 4. «Порубіжжя» в українській історіографії. Поняття «Порубіжжя», «пограниччя» в науковій літературі. Використання в українській етнології суміжних термінів «кордон», «прикордонна смуга» «прикордонна зона» в контексті дослідження пограниччя як феномену етнічної культури на стику різних етносів.

Тема 5. Природно-географічні та історичні умови заселення Порубіжжя. Природно-географічний феномен Порубіжжя. Кочове і землеробське населення на порубіжжя Степу і Лісостепу. Велике князівство Литовське, Османська держава, Річ Посполита та Російська імперія і формування Порубіжжя як історико-культурного феномену.

Тема 6. Формування етнічного складу населення. Господарське освоєння Порубіжжя українцями з Поділля в XIV-XV ст. Проникнення молдавського населення в Буго-Дністровське межиріччя. Поляки в зоні Лісостепу і Степу. Міграції в першій половині XX ст.

Змістовий модуль 2. Особливості традиційно-побутової культури українців Порубіжжя.

Тема 7. Етнокультурні процеси в зоні Порубіжжя. Компактне і дисперсні розселення молдован, поляків інших етнічних груп в зоні Порубіжжя. Моно і поліетнічні поселення. Моделі міжкультурних комунікацій в сільській місцевості і в містах.

Тема 8. Молдавський і польський компоненти в традиційній культурі українців Порубіжжя. Особливості розвитку культури українців, поляків і молдован. Процеси акультурації, мовної асиміляції.

Тема 9. Специфіка господарства і побуту українців Буго-Дністровського порубіжжя. Традиції населення Степу і Лісостепу в житло будівництва і побуті українців Порубіжжя, інновації в землеробстві, ремеслах і промислах

Тема 10. Звичаєво-обрядовий комплекс українців Покодимщини. Звичаєво-обрядова варіативність народного календаря, весілля, вірувань і повір'їв.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Природно-географічні, історичні умови заселення та формування етнічного складу населення Порубіжжя										
<i>Тема 1.</i> Вступ. Предмет і завдання спецкурсу. Джерела та історіографія теми.	6				6					
<i>Тема 2.</i> Пограниччя як соціокультурний феномен. Теоретичний аспект.	10				10					
<i>Тема 3.</i> «Пограниччя», «Порубіжжя», «Рубіж», «Фронтир», «Прикордоння», «Межа», «Околиця»: проблема і дефініцій змістового наповнення.	8	2			6					
<i>Тема 4.</i> «Порубіжжя» в українській історіографії.	10				10					
<i>Тема 5.</i> Природно-географічні та історичні умови заселення Порубіжжя.	10				10					

Тема 6. Формування етнічного складу населення.	2	2								
Разом за змістовим модулем 1	46	4			42					
Змістовний модуль 2. Особливості традиційно-побутової культури українців Порубіжжя										
Тема 7. Етнокультурні процеси в зоні Порубіжжя.	2	2								
Тема 8. Молдавський і польський компоненти в традиційній культурі українців Порубіжжя.	14				14					
Тема 9. Специфіка господарства і побуту українців Буго- Дністровського порубіжжя.	14				14					
Тема 10. Звичаєво- обрядовий комплекс українців Покодимщини.	14	2			12					
Разом за змістовим модулем 2	44	4			40					
Усього годин	90	8			82					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Навчальним планом не передбачено	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Навчальним планом не передбачено	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Навчальним планом не передбачено	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і завдання спецкурсу. Джерела та історіографія теми.[12]	6
2	Пограниччя як соціокультурний феномен. Теоретичний аспект.[1,2,4]	10
3	«Пограниччя», «Порубіжжя», «Рубіж», «Фронтир», «Прикордоння», «Межа», «Околиця»: проблема дефініцій і змістового наповнення. [1,2]	6
4	«Порубіжжя» в українській історіографії. [1,2]	10
5	Природно-географічні та історичні умови заселення Порубіжжя. []	10
6	Молдавський і польський компоненти в традиційній культурі українців Порубіжжя. [1,2,5]	10
7	Специфіка господарства і побуту українців Буго-Дністровського порубіжжя. [1,2,3,]	14
8	Звичаєво-обрядовий комплекс українців Покодимщини.	12
	Разом	82

До самостійної роботи належить:

- [1] – підготовка до лекцій;
- [2] – написання рефератів, есе;
- [3] – складання мап етнічного складу населення, меж етнічних кордонів, прикордонних смуг, зон.
- [4] – складання мап компактного розселення етнічних груп;
- [5] – реконструкції традиційних обрядів.

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

10. Методи навчання

1. Пояснювально-ілюстративний для засвоєння значного обсягу інформації. Використовується під час читання лекцій.

2. Репродуктивний використовується для реконструкції традиційних моделей господарської діяльності.

3. Евристичний – під час аналізу різноманітних джерел, які опосередковано можуть вказувати на специфіку того чи іншого виду господарської діяльності.

4. Дослідницький – для характеристики процесу формування регіональних варіантів господарських комплексів.

5. Метод проблемного викладення особливо продуктивний для оцінки різних підходів процесу формування традиційного господарства.

6. Компаративний – для вивчення формування специфіки традиційної культури у полікультурному та природно-географічному середовищі.

11. Методи контролю

Знання студентів оцінюються впродовж навчання за напрямками:

А) тестовий контроль знань з кожного змістового модуля;

Б) захист письмової роботи/доповіді;

В) відповідь на контрольні запитання.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Південно-Східне Поділля в джерелах та історіографії XIX ст.

2. Південно-Східне Поділля в джерелах та історіографії першої половини XX ст.

3. Етнографія Порубіжжя Степу і Лісостепу в джерелах та історіографії періоду незалежної України.

4. Історико-етнографічна ситуація на Порубіжжі в XIV – XV ст.

5. Порубіжжя Степу і Лісостепу на середньовічних мапах.

6. Словянський, східнороманський та тюркський компоненти в зоні Степу і Лісостепу Буго-Дністровського межиріччя.

7. Концепції пограниччя\порубіжжя в територіальному, соціальному та культурному вимірах.

8. «Кордон», «прикордонна смуга» «прикордонна зона» в контексті дослідження пограниччя\порубіжжя.

9. Поняття «Порубіжжя», «пограниччя» в науковій літературі.

10. Особливості формування етнічного складу населення в XVII – XVIII ст.

11. Проникнення молдавського населення в Буго-Дністровське межиріччя.

12. Компактне і дисперсні розселення етнічних груп в зоні Порубіжжя в XIX ст.

13. Моделі міжкультурних комунікацій в в зоні Порубіжжя.

14. Звичаєво-обрядова варіативність народного календаря, весілля, вірувань і повір'їв.

15. Міграції в першій половині XX ст.

16. Звичаєво-обрядова варіативність народного календаря, весілля, вірувань і повір'їв українців Порубіжжя.

17. Традиції населення Степу і Лісостепу в житлобудуванні і побуті українців Порубіжжя.

18. Інновації в землеробстві, ремеслах і промислах українців Порубіжжя.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль										Модульний контроль	Сума балів
Змістовий модуль № 1					Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	20	100
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
85-89	B	Дуже добре	
75-84	C	Добре	
70-74	D	Задовільно	
60-69	E	Допустимо	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

Кушнір В.Г., Прігарін О.А. Українська етнологія. Методичний посібник для студентів історичного факультету. – Одеса, 2001.

Кушнір В.Г. Українське народне образотворче мистецтво // Методичні рекомендації для студентів історичного факультету. – Одеса, 2005. – 36 с.

Кушнір В.Г. Народознавство Одещини. Одеса, 2008. – 205 с.

Кушнір В.Г. Народне образотворче мистецтво українців південно-західної України. Навчально-наочний посібник для студентів історичного факультету. – Вип.1. Стінопис.- Одеса, 2016. – 44 с.

Кушнір В.Г. Народне образотворче мистецтво українців південно-західної України. Навчально-наочний посібник для студентів історичного факультету. – Вип.2. Ткацтво.- Одеса, 2017. – 74 с.

15. Рекомендована література

Основна

Білий Д. Війна і мир на Кубанському фронті // Схід (журнал), № 1(92), січень-лютий 2009, С. 65.

Брехуненко В. Козаки на Степовому Кордоні Європи. Типологія козацьких спільнот XVI – першої половини XVII ст. – Київ, 2011 – 504 с.

Грибовський В. Межа межі. Нотатки на полях книги Ігоря Чорновола «Компаративні фронтири: світовий і вітчизняний вимір» (К.: Критика, 2015. – 376 с.) // Historians.in.ua – 29.07.2016.

Дашкевич Я. Україна між Сходом і Заходом (XIV—XVIII ст.) // Записки НТШ. — Львів, 1991. – Т. 222.

Зарицький Т. Парадигма прикордоння та центр-периферійні підходи // Україна Модерна. – 2011. – № 18: Пограниччя. Окраїни. Периферії.

Кабитов П. С., Кобозева З. М. Місто фронтиру і його мешканці (на прикладі м. Самари) // Фронтири міста. — Вип. 1. — Дніпропетровськ: Герда, 2012.

Каппелер А. та ін. «Поверх кордону»: концепція прикордоння як об'єкт дослідження. // Україна Модерна. – 2011. – № 18. – С. 47-78.

Каппелер А. Южный и восточный фронт России в XVI—XVIII веках // *Ab Imperio*. – 2003. – № 1: Российская империя: окраины и границы.

Кирчів Р. Етнокультурне пограниччя: контури предметного поля й методологічні засади його дослідження / Р. Кирчів // Народознавчі зошити. — 2009.

Кочан В.М. Проблема границ и пограничья в социокультурных исследованиях конца XIX-XX вв. / В.М. Кочан // Вестник СевГТУ. Философия: Сб. науч. тр. – 2008. – Вып.86. – С. 70-73.

Кочан В.М. Типология пограничья / В.М. Кочан // Культура народов Причерноморья. – 2008. – № 124. – С. 165-168.

Кравченко В. В. Харьков/Харків: столица Пограничья. — Вильнюс, 2010.

Кушнір В.Г. До питання змісту і структури етноконтактної зони // Етнокультурні процеси українсько-східнороманського порубіжжя.- Одеса, 2015.- С.152-156.

Леп'явко В.С. Великий кордон як фактор формування українського козацтва (XVI ст.). — Запоріжжя : РА ТанDEM, 2001. — 64 с.

Леп'явко В.С. Великий Кордон України: історія і сучасні реалії // Національна безпека України. Зб. наук. праць випускників програми Кеннана. – К., 2004. – С. 216-223.

Леп'явко В.С. Великі Кордони українців // Гілея: науковий вісник. – 2011. – Випуск 42. – С. 78-88.

Леп'явко В.С. Християнсько-мусульманський кордон України XV - XVIII ст.: короткий огляд // Література і культура Полісся. – Ніжин, 2013. – Випуск 72. – С. 84-96.

Павлюк Степан. Словник основних понять і термінів з теорії етнології / Степан Павлюк. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2008. — 256 с.

Сухомлинов О.М. Амбівалентність поняття пограниччя (на прикладі Кресів) / О.М. Сухомлинов // Київські полоністичні студії. Європейський вимір української полоністики. — Т. ІХ. — К., 2007. — С. 301—307.

Сухомлинов О.М. Культурні пограниччя: новий погляд на стару проблему — Донецьк: ТОВ „Юго-Восток Лтд”, 2008. — 212 с.

Чмелик Роман Поняття «Пограниччя» в контексті українських і польських досліджень етнічних територій // Народознавчі зошити. Серія історична. № 2 (116), 2014.- С. 221-228.

Чорновол І. Дискурс колонізації, теорія фронтиру та історіографія України // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 23. — Львів, 2013. — С.260-282.

Чорновол І. Дискурс колонізації, теорія фронтиру та історіографія України // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 23. — Львів, 2013. — С.260-282.

Чорновол І. П. Релігія та культура на фронтірі // Фронтири міста. — Вип. 4. — Дніпропетровськ: Герда, 2015.

Чорновол І. Компаративні фронтири: світовий і вітчизняний вимір. — Київ: Критика, 2016. — 376 с.

Додаткова

Большая советская энциклопедия / глав. ред. Б.А. Введенский. — М., 1951-1958.

Етимологічний словник української мови : в 7 т. — К.,1982. — Т. 1: А-Г. — 632 с.

Етимологічний словник української мови : в 7 т. — К.,1989. — Т. 3: Кора — М. — 552 с.

Мала енциклопедія українського народознавства / за ред. С. Павлюка. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2007. — 848 с.

Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. /укладачі Василь Яременко, Оксана Сліпушко. — К. :АКОНІТ, 2001. — Т. 2: Ж — ОБД. — 912 с.

Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. /укладачі Василь Яременко, Оксана Сліпушко. — К. :АКОНІТ, 2001. — Т. 3: ОБЕ — РОБ. — 486 с.

Польсько-український словник : в 2 т. — К. : Вид-во АН УРСР, 1959. — Т. II.— Ч. II: О-Р. — 576 с.

Словарь древнерусского языка (XI—XIV вв.) : в 10 т. / глав. ред. чл.-кор. АН СССР Р.И. Аванесов. — М. : Русский язык. — 1989. — Т. II: възалкати —

Словарь русского языка С.И. Ожегова / 23 изд. — М. : Русский язык, 1991. — 529 с.

Словарь української мови : у 4 т. / уряд., з додатком власного матеріалу, Борис Грінченко. — 1909. — К., 1959. — Т. III: О-П. — 506 с. — (Репр. вид.).

Словник української мови. — К. : Наукова думка, 1971. — Т. 2: Г-Ж. — 552 с.

Словник української мови. — К. : Наукова думка, 1973. — Т. 4: І-М. — 840 с.

Словник української мови. — К. : Наукова думка, 1976. — Т. 7: Поїхати — Приробляти. — 724 с.

Українська радянська енциклопедія / голов. ред., голов. ред. кол. Бажан М.П. — Т. 9: Поплужне — Салуїн. — К. : Головна редакція УРЕ, 1983. — 560 с. — (2-ге вид.).

Філософський словник / за ред. В.І. Шинкарука. — К. : Головна редакція УРЕ, 1986. — 800 с. — (Друге видання, перероблене і доповнене).

16. Електронні інформаційні ресурси

Кодима: історія і культура порубіжжя східної і західної цивілізацій. Одеські етнографічні читання: збірка наукових праць / Колектив авторів. — Одеса: «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова», 2016. — 336 с. — Режим доступу: archaeology-ethnology.onu.edu.ua/?p=1026.

Чечотка Анастасія. Порубіжна ідентичність як соціокультурний феномен: Режим доступу: [file:///C:/Users/History/Downloads/Nznuoakl_2013_11\(1\)_31.pdf](file:///C:/Users/History/Downloads/Nznuoakl_2013_11(1)_31.pdf).

Слобідська Україна як порубіжне суспільство. — Режим доступу: http://www.liveinternet.ru/users/nast9193/post172332618/?aid_refresh=yes.

Олександр Серeda. Османсько-українське степове порубіжжя в османсько-турецьких джерелах XVIII ст. — Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Sereda_Oleksandr/Osmansko-ukrainske_stepove_porubizhzhia_v_osmansko-turetskykh_dzherelakh_XVIII_st/.

Олена Кривицька. Дихотомія «свій» / «чужий» у контексті теорій кордонів та порубіжжя. — Режим доступу: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_76/kryvytska_dyhotomia.pdf.

Верменич Я.В. Донбас у контексті теорій порубіжжя: соціогуманітарний аналіз / Я. В. Верменич // Український історичний журнал. - 2015. - № 1. - С. 108-134. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UIJ_2015_1_9.

ДОДАТКИ

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ККР

Завдання 1

- 1.«Порубіжжя», «Пограниччя» - змістове наповнення.
2. Формування етнічного складу Порубіжжя в ХІХ ст.
3. Специфіка господарства і побуту українців Буго-Дністровського Порубіжжя.
4. Звичаєво-обрядова особливість сімейної обрядовості українців «Порубіжжя».

Завдання 2

- 1.Історико-етнографічні дослідження Порубіжжя в 20-х роках ХХ ст.
- 2.Тюркське населення в зоні «Порубіжжя» у ХУІІІ ст.
- 3.Покодимська шляхта в дослідження Л.Юркевича.
- 4.Населення Буго-Дністровського межиріччя у спогадах Й.Крашевського.

Завдання 3

1. Моделі міжкультурних комунікацій в в зоні Порубіжжя.
- 2.Звичаєво-обрядова особливість народного календаря українців Порубіжжя зимового циклу.
- 3.Звичаєво-обрядова варіативність народного календаря українців Порубіжжя літнього циклу.
4. Традиції населення Степу і Лісостепу в житлобудуванні і побуті українців Порубіжжя.

Завдання 4

- 1.«Порубіжжя», «Пограниччя» - змістове наповнення.
- 2.Населення Буго-Дністровського межиріччя у спогадах Й.Крашевського
- 3.Покодимська шляхта в дослідження Л.Юркевича.
4. Традиції населення Степу і Лісостепу в житлобудуванні і побуті українців Порубіжжя.

Завдання 5

- 1.Звичаєво-обрядова варіативність народного календаря українців Порубіжжя літнього циклу.
2. Моделі міжкультурних комунікацій в в зоні Порубіжжя.
3. Звичаєво-обрядова особливість сімейної обрядовості українців «Порубіжжя».
- 4.«Порубіжжя», «Пограниччя» - змістове наповнення.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ КОМПЛЕКСНОЇ
КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ЗІ СПЕЦКУРСУ
«Українці Порубіжжя Лісостепу і Степу»**

За основу критеріїв оцінки знань студентів взято повноту і правильність виконання завдань. Враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання, застосовуючи правила, методи, принципи при формулюванні відповідей на запитання, уміння аналізувати, оцінювати факти, причини і наслідки подій.

Оцінка за виконання ККР виставляється згідно з існуючим положенням за національною шкалою «відмінно», «дуже добре», «добре», «задовільно», «незадовільно» з переводом оцінок за шкалою ECTS. Вірна відповідь на одне питання оцінюється максимально у 25 балів. За вірні відповіді за чотири запитання – 100 балів.

РЕЦЕНЗІЯ НА
КОМПЛЕКСНУ КОНТРОЛЬНУ РОБОТУ ЗІ СПЕЦКУРСУ
«Українці Порубіжжя Лісостепу і Степу»

Програма спецкурсу «Українці Порубіжжя Лісостепу і Степу» передбачає ознайомлення студентів з однією із найменш вивчених проблем регіональної історії – порубіжжю східної і західної цивілізацій. Увага зосереджується на таких ключових питаннях, як формування етнічного складу населення, комунікації носіїв різних культур, формування особливостей традиційної культури українців.

Програма має структуру, яка передбачає розуміння студентами логіки розвитку історичних подій в етноконтактних і етнокультурних зонах, закономірностей розвитку етнічних процесів.

Комплексна контрольна робота відповідає змісту і вимогам програми, в якій відображені основні положення з історії, культури і побуту українців. ККР складається з відкритих завдань, які передбачають розгорнуті письмові відповіді, основним завданням яких є розширення і поглиблення знань про найбільш важливі і значимі події, культурно-побутову специфіку козацької громади.

ККР містить необхідну кількість варіантів. Зміст завдань за складністю рівномірний.

Критерії оцінки завдань обґрунтовані, конкретні. Використання зазначених завдань, відповіді на них сприятимуть поглибленню знань спецкурсу.

д.і.н., професор кафедри історії України

Гончарук Т.Г.

РЕЦЕНЗІЯ НА
КОМПЛЕКСНУ КОНТРОЛЬНУ РОБОТУ ЗІ СПЕЦКУРСУ
«Українці Порубіжжя Лісостепу і Степу»

Розуміння розвитку етнічних процесів у таких складних зонах, яким є Порубіжжя – невідемна складова підготовки істориків і етнологів. І наявність даного спецкурсу в навчальному плані є важливою складовою підготовки високоякісних викладачів історії та народознавства, науковців в галузі історичних і етнологічних знань.

Програма складена з урахуванням вивчення насамперед тих розділів, які дають уявлення про формування етнічного складу населення Порубіжжя, розвиток господарської діяльності, побуту, звичаєво-обрядових традицій.

Значна увага приділена аналізу конкретики регіональних особливостей, механізмів їх формування, специфіці реально функціонуючому господарсько-побутовому та звичаєво-обрядовому комплексу.

Відповідно до основних положень складено комплексну контрольну роботу (ККР). Вона відповідає змісту і вимогам програми, в якій відображені основні положення з історії, культури і побуту українців Порубіжжя. ККР складається з відкритих завдань, які передбачають розгорнуті письмові відповіді, про найбільш важливі і значимі явища у життєдіяльності української громади.

ККР містить необхідну кількість варіантів. Зміст завдань за складністю рівномірний.

Критерії оцінки завдань обґрунтовані, конкретні. Використання зазначених завдань, відповіді на них сприятимуть поглибленню знань спецкурсу.

К.і.н., доцент кафедри
Всесвітньої історії Південноукраїнського
Національного педагогічного університету імені
К.Д.Ушинського

А.В.Красножон